

فوت و فن تدریس

(ما اربها وفنون تدریس)

نویسنده: محمد رضا احمدی

انتشارات کِلک واژه

سرشناسه: احمدی، محمدرضا، ۱۳۵۲-

عنوان و نام پدیدآور: قوت و فن تدریس (مهارت ها و فنون تدریس) / نویسنده محمدرضا احمدی.

مشخصات نشر: ساری: کلک واژه، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۱۷۶ص: مصور(بخش رنگی)، جدول(بخش رنگی)، نمودار(بخش رنگی).

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۱۰۸-۵-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: تدریس اثربخش

موضوع: Effective teaching

موضوع: معلمان -- اثربخشی

موضوع: Teacher effectiveness

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۳۲۵ ۱۰۷۳/۷ LB

رده بندی دیویی: ۳۷۱/۱۰۲

شماره کتاب شناسی ملی: ۵۲۳۵۸۳۶

قوت و فن تدریس (مهارت ها و فنون تدریس)

مؤلف: محمدرضا احمدی

طراح جلد و صفحه آرا: معصومه امیری

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

ناشر: انتشارات کلک واژه

نوبت چاپ: اول

قیمت: ۲۷۰۰۰ تومان

کلیه ی حقوق اعم از چاپ، تکثیر، نسخه برداری و ترجمه برای نویسنده محفوظ است.

(نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

ISBN: ۹۷۸- ۶۲۲- ۹۹۱۰۸- ۵-۶

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۹
فصل اول: کلیات مربوط به یادگیری و تدریس و اهداف فصل	
مقدمه	۱۲
• تعاریف یادگیری	۱۳
• اهمیت یادگیری	۱۳
• عوامل موثر در یادگیری	۱۴
• شیوه های یادگیری دانش آموزان	۱۶
• سبک های یادگیری دانش آموزان	۱۶
• تدریس	۱۹
• انواع تدریس	۲۰
• چارچوب تدریس حرفه ای	۲۰
• تدریس خوب	۲۱
• پیش نیازهای تدریس خوب	۲۱
• ویژگی های معلم اثربخش	۲۲
• چکیده فصل	۲۴
• سوالات پایان فصل	۲۵
فصل دوم: مهارت های قبل از تدریس و اهداف یادگیری فصل	
مقدمه	۲۸
مهارت های فرایند تدریس	۲۸
مهارت انجام طراحی آموزشی	
• تعاریف مختلف طراحی آموزشی	۲۹
• طراحی آموزشی براساس رفتارگرایی	۳۰
• طراحی آموزشی براساس شناخت گرایی	۳۰
• طراحی آموزشی براساس ساختن گرایی	۳۱
• عناصر طراحی آموزشی	۳۲
• الگوهای طراحی آموزشی	۳۲
• خصوصیات الگوهای طراحی آموزشی	۳۳

- انواع الگوهای طراحی آموزشی..... ۳۴
- طراحی آموزشی سیستمی ۳۴
- طراحی آموزشی غیرسیستمی ۳۵
- اصول طراحی آموزشی غیرسیستمی (محیط های ساختن گرایانه)..... ۳۶
- مقایسه الگوهای سیستمی و غیرسیستمی ۳۶
- انواع مدل های الگوی سیستمی و غیرسیستمی..... ۳۷
- الگوی عمومی طراحی آموزشی ۳۷
- طراحی آموزشی مبتنی بر الگوی اطمینان بخش ۴۰
- الگوی ام.ام.اس ۴۱
- الگوی طراحی آموزش کمپ و همکاران ۴۳
- الگوی طراحی آموزش دیک و کاری ۴۴
- الگوی آموزش واقع گرا ۴۶
- الگوی استاد-شاگردی شناختی ۴۶
- الگوی یادگیری تولیدی..... ۴۶
- الگوی ابزارذهنی..... ۴۶
- الگوی تحقیق درعمل یا الگوی طراحی مشارکتی..... ۴۷
- الگوی طراحی ساختن تفسیر..... ۴۷
- الگوی روش پروژه ای..... ۴۷
- نمونه طراحی آموزشی بر اساس الگوهای مختلف..... ۴۸
- مهارت تهیه طرح درس روزانه ۵۶
- رویکردهای مختلف درخصوص طرح درس..... ۵۷
- کار کردهای طرح درس ۵۹
- چه زمانی باید به تهیه طرح درس اقدام کرد؟ ۶۰
- اصول تهیه طرح درس..... ۶۰
- استانداردهای یک طرح درس ایده آل ۶۲
- مراحل نگارش و تنظیم طرح درس روزانه ۶۳
- نوشتن هدف کلی درس ۶۳
- اهداف واسطه ای (جزیی)..... ۶۴
- اهداف عینی (رفتاری)..... ۶۵
- اصول سازماندهی محتوا ۷۰

۷۱	الگوهای تدریس
۷۱	خانواده الگوهای جدید تدریس
۷۳	الگوی دریافت مفاهیم
۷۴	الگوی بدیعه پردازی
۷۸	الگوی یادگیری تفکر استقرایی
۷۹	الگوی یادسپاری
۸۱	روش تدریس
۸۱	طبقه بندی روش های تدریس
۸۲	ویژگی های روش های تدریس در دوره ی ابتدایی
۸۲	روش جستجوی یک موقعیت
۸۳	روش بارش یا طوفان فکری
۸۴	روش تدریس طرح شبکه ای
۸۷	روش تدریس بازی آموزشی
۸۸	روش تدریس رویدادی
۸۹	روش تدریس ساخت گرایی
۹۰	رسانه و مواد آموزشی
۹۴	سنجش آموخته های دانش آموزان
۹۸	تکالیف و انواع آن از جهت محتوا
۱۰۰	نمونه طرح درس روزانه
۱۰۲	چکیده فصل
۱۰۳	سوالات پایان فصل

فصل سوم: مهارت های ضمن و پس از تدریس و اهداف یادگیری فصل

۱۰۶	مقدمه
۱۰۶	مهارت مدیریت کلاس درس
۱۰۷	تعریف مدیریت کلاس
۱۰۷	اهداف مدیریت کلاس
۱۰۸	رویکردهای مختلف مدیریت کلاسی
۱۱۰	مراحل مدیریت کلاسی
۱۱۴	اصول مقطعی مدیریت کلاس درس
۱۱۷	مهارت انگیزه سازی

- شناخت انگیزش در انسان ۱۱۸
- نظریه های مربوط به انگیزش ۱۱۹
- دلایل ایجاد انگیزه در دانش آموزان توسط معلمان ۱۲۰
- اثرات انگیزش در آموزش ۱۲۰
- مراحل ایجاد انگیزه ۱۲۰
- زمان های مناسب برای کاربرد مهارت انگیزه سازی ۱۲۱
- تکنیک های انگیزه سازی ۱۲۱
- **مهارت پرسش و پاسخ** ۱۲۴
- اهداف پرسش و پاسخ ۱۲۴
- اثرات پرسش و پاسخ در دانش آموزان ۱۲۵
- اصول ضروری در تدوین سوال ۱۲۵
- انواع سوالات کلاسی ۱۲۶
- قالب بندی و نحوه ی پرسیدن سوال ۱۳۰
- مهارت های حرفه ای معلم در پرسش و پاسخ ۱۳۰
- خطاهای معمول در سوال کردن ۱۳۱
- تکنیک های مهارت پرسش و پاسخ ۱۳۱
- روش تدریس پرسش و پاسخ ۱۳۲
- **مهارت توضیح دادن** ۱۳۴
- توضیح دادن چیست؟ ۱۳۴
- ویژگی های توضیح خوب ۱۳۵
- احتیاط های لازم در مهارت توضیح دادن ۱۳۶
- توضیح دادن کارآمد ۱۳۷
- روش تدریس توضیحی و مراحل آن ۱۳۸
- تکنیک های مهارت توضیح دادن ۱۳۹
- **مهارت تغییر محرک** ۱۴۰
- زیر مولفه های مهارت تغییر محرک ۱۴۰
- حرکات معلم ۱۴۱
- فاصله بین معلم و دانش آموزان ۱۴۲
- اشارات ۱۴۳
- انواع اشارات ۱۴۴

۱۴۶.....	تغییر صدا.....
۱۴۶.....	زیر ویم کردن صدا.....
۱۴۸.....	تمرکز.....
۱۴۹.....	تماس و حرکات چشمی.....
۱۴۹.....	نمونه هایی از بیان چهره ای و چشمی.....
۱۵۰.....	سکوت و مکث کردن.....
۱۵۰.....	انواع مکث.....
۱۵۱.....	مهارت نوشتن روی تخته سیاه.....
۱۵۲.....	زیر مولفه های مهارت استفاده از تخته سیاه.....
۱۵۳.....	مهارت ارائه بازخوردهای مناسب.....
۱۵۴.....	باز خورد به عنوان بخش از فرایند سنجش مستمر.....
۱۵۵.....	نقش و جایگاه مفهوم باز خورد در نظریه های یادگیری.....
۱۵۸.....	مولفه های باز خورد.....
۱۵۸.....	انواع بازخوردها.....
۱۶۲.....	تکنیک های ارائه باز خورد.....
۱۶۳.....	مهارت جمع بندی.....
۱۶۳.....	اهداف جمع بندی.....
۱۶۳.....	روش های جمع بندی.....
۱۶۴.....	تکنیک های مربوط به مهارت جمع بندی.....
۱۶۵.....	مهارت ارائه تکلیف و پایان دادن به تدریس.....
۱۶۵.....	محورهای تکلیف.....
۱۶۵.....	اهداف ارائه تکلیف.....
۱۶۶.....	طبقه بندی تکالیف.....
۱۶۸.....	استانداردهای تکالیف موثر.....
۱۶۸.....	پایان دادن به تدریس.....
۱۶۹.....	چکیده فصل.....
۱۷۰.....	سوالات پایان فصل.....
۱۷۱.....	منابع و مآخذ.....
۱۷۲.....	منابع خارجی.....
۱۷۵.....	واژه نامه فارسی به انگلیسی.....

فهرست شکل ها، نمودارها و جدول ها

شکل ها:

- شکل (۱-۲) مهارت های فرایند تدریس ۲۸
- شکل (۲-۲) فرایند طراحی آموزشی براساس سازنده گرایی ۳۵
- شکل (۳-۲) اجزای اصلی الگوی آموزشی دیک و کری ۴۶
- شکل (۴-۲) مراحل الگوی تفکر استقرایی ۷۸
- شکل (۵-۲) مراحل الگوی یادگیری ۸۰
- شکل (۱-۳) انواع سوالات غیر آموزشی ۱۲۹
- شکل (۲-۳) زیر مولفه های مهارت تغییر محرک ۱۴۰
- شکل (۳-۳) انواع تمرکز ۱۴۸
- شکل (۴-۳) انواع مکت ۱۵۰
- شکل (۵-۳) فرمها و مصادیق عملکرد (باز خورد) ۱۵۸

نمودارها:

- نمودار (۱-۲) انواع ساختن گرایی در نگاه ۳۱
- نمودار (۲-۲) مدل طراحی آموزشی ۳۴
- نمودار (۳-۲) مراحل الگوی عمومی طراحی آموزشی ۳۹
- نمودار (۴-۲) مراحل الگوی هینچ (اشور) ۴۰
- نمودار (۵-۲) مراحل و چرخه ی تعامل الگوی ام.ام.اس ۴۲
- نمودار (۶-۲) مراحل اجرای روش ساخت گرایی ۸۹
- نمودار (۱-۳) مراحل روش تدریس توضیحی در یک نگاه ۱۳۸

جدول ها

- جدول (۱-۱) مقایسه ی تدریس مستقیم و غیر مستقیم ۲۰
- جدول (۱-۲) مقایسه ی الگوهای سیستمی و غیر سیستمی ۳۶
- جدول (۲-۲) انواع مدل های الگوی سیستمی و غیر سیستمی ۳۷
- جدول (۳-۲) گام های الگوی هینچ (اشور) و وظایف طراح آموزشی ۴۱
- جدول (۴-۲) مراحل و فعالیت های طراح آموزشی در الگوی ام.ام.اس ۴۳
- جدول (۵-۲) مراحل الگوی کمپ ۴۴
- جدول (۶-۲) نمونه هایی از اهداف عینی رفتاری ۶۷
- جدول (۷-۲) مراحل روش جستجوی یک موقعیت ۸۳
- جدول (۸-۲) مراحل روش بارش مغزی ۸۴
- جدول (۹-۲) مراحل اجرای روش طرح شبکه ای ۸۶
- جدول (۱۰-۲) مراحل اجرای روش تدریس رویدادی ۸۸
- جدول (۱-۳) مهارت های حرفه ای معلم در روش پرسش و پاسخ ۱۳۰
- جدول (۲-۳) مراحل روش پرسش و پاسخ ۱۳۳
- جدول (۳-۳) تکنیک های ارائه باز خورد ۱۶۲

مقدمه:

یکی از ضروری ترین تحولات در هر نظام آموزشی تحول در نگرش و مهارت های معلمان است. کیفیت هر نظام آموزشی به کیفیت معلمان آن وابسته است. در این مسیر، آرمانی ترین، حساس ترین و حیاتی ترین نقش را معلمان به عنوان مهم ترین عامل ایجاد کننده شرایط مطلوب یاددهی و یادگیری ایفا می کنند. معلمی هم کار پیچیده ای است و یادگیری مهارت ها و فنون تدریس به مراتب پیچیده تر. چرا که تدریس یک شغل نیست، بلکه مواجه شدن با متغیر های گوناگونی است که خود نیازمند آن است معلم تصمیم های آگاهانه ای را در حین تدریس بگیرد.

تأثیر گذاری معلم به عنوان عنصر کانونی فرایند آموزش بر جریان تربیت و بازدهی های آن و آماده کردن دانش آموزان برای عقلانی اندیشیدن و بهره گیری صحیح از آموخته ها در زندگی امروز و فردا از یک طرف، حرکت پر شتاب عصر حاضر با امتیاز های مثبت و منفی فراوان از طرف دیگر، باعث شده است که اندیشیدن در مورد معلم و مهارت هایش و فراهم آوردن شرایط برای رشد و تربیت حرفه ای وی، به یک اصل و ضرورت غیر قابل انکار در نظام تعلیم و تربیت تبدیل گردد.

آشنا نمودن معلمان با مهارت ها و فنون تدریس، یکی از راهکار های پاسخگویی نظام آموزشی کشور به این اصل می باشد. کسب مهارت ها به معلمان این امکان را می دهد که بتوانند با قدرت و اطمینان بیش تری در موقعیت های مختلف عمل کنند و این اطمینان را به ما می دهند که فرزندان، متفکر، خلاق و آماده برای آینده و زندگی در قرن حاضر داشته باشیم.